

Оксана Коваль

*директорка навчально-наукового інституту комунікацій,
к.п.н., доцент кафедри психології та соціальної роботи
Західноукраїнського національного університету (Україна)*

Інна Глега

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми «Психологія перемовин та медіація»
Західноукраїнського національного університету (Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕГОВОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ МВС

Після початку повномасштабної війни росії проти України надзвичайно загострилася низка суспільних проблем. Збройна агресія росії спровокувала вимушену міграцію, перенавантаження ресурсів громад, появу нових осередків злочинності, також потребує особливої уваги питання соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами, реінтеграції учасників бойових дій тощо. В умовах воєнного стану перед органами МВС постали численні виклики. Особливої уваги потребує вирішення нагальних проблем у сфері кризових перемовин під час забезпечення працівниками МВС охорони прав і свобод громадян, протидії злочинності, утримання громадської безпеки, проведення спеціальних операцій та деескалації можливих конфліктів.

Тож, з кожним днем все більш актуальною стає проблема впровадження ненасильницьких засобів вирішення конфліктних ситуацій. Адже під час загострення криміногенної ситуації в країні та зростання злочинності, підвищуються вимоги до діяльності правоохоронних органів.

Аби дати відсіч усім цим явищам, потрібні комплексні зусилля та відмінна професійна підготовка. Професійні навички перемовників є вкрай важливими під час проведення спеціальних операцій підрозділів МВС України, особливо щодо

затримання озброєних злочинців та звільнення заручників.

Переговорна комунікація є відносно новим напрямом діяльності правоохоронних органів, який не замінює, а навпаки доповнює традиційні способи та форми боротьби зі злочинністю та може бути невід'ємною частиною тактичних дій, зокрема із застосуванням засобів процесуального примусу, спеціальних тактичних засобів та вогнепальної зброї [2, с. 160].

Переговори – це самостійна соціальна навичка, яка не може бути зведена ні до процесу співпраці, ні до процесу боротьби, а містить елементи обох у діалектичній взаємодії. У правоохоронній практиці переговори є одним із ненасильницьких способів боротьби зі злочинністю, що ґрунтується на праві, моралі та психології. Це пояснюється тим, що вони активно сприяють розкриттю та розслідуванню злочинів, розшуку та затриманню винних, відшкодуванню завданої шкоди, отриманню необхідної слідчої та судової інформації.

Переговори є частиною системи організованих і скоординованих заходів та невід'ємною складовою тактичних операцій, що проводяться відповідно до чинного законодавства з метою звільнення заручників і затримання злочинців.

Переговори з правопорушниками – це психологічний контакт із правопорушниками шляхом психологічного впливу на їхню поведінку з метою досягнення конструктивних взаємовідносин і подолання їхнього опору, відмови від вчинення протиправних дій, звільнення заручників та добровільної схилити їх до здачі або отримати від них відомості, що мають значення для проведення операції, які можуть бути використані у разі неможливості переконати їх відмовитися від виконання намічених дій [3].

Правові засади ведення переговорів зі злочинцями також викладені в міжнародних правових документах. Серед них – Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 34/69 від 17 грудня 1979 року, яка містить кодекс поведінки співробітників правоохоронних органів. Окрім правової основи, існує ще й моральна основа для переговорів зі злочинцями. З точки зору морального вибору моральність позиції в переговорах зі злочинцями можна оцінити однозначно: захист особистості, життя, здоров'я, недоторканності, культурно-історичної

спадщини та навколишнього середовища, що відповідає нормам загальнолюдської моралі [2].

Переговорна діяльність, як правило, включає розвідувальні, попереджувальні, охоронні, слідчі, оперативні та бойові дії, об'єднані спільним керівництвом і системним підходом до вирішення проблем. Вони включають: звільнення заручників; запобігання вибухам, підпалам і отруєнням; вилучення викраденої зброї, вибухових речовин, отруйних, бактеріальних і радіоактивних матеріалів; повернення викрадених культурних та історичних цінностей; дії з припинення опору; запобігання масовим заворушенням: політичним, націоналістичним, найманським, нелегальній імміграції, ухиленню від кримінального переслідування, звільненню з місць позбавлення волі і помсті.

У переговорному процесі важлива правильна послідовність (див. Таб. 1).

Таблиця 1. Етапи переговорної діяльності в операціях правоохоронних органів щодо визволення заручників.

№ з/п	Етапи (фази)	Характеристики
1.	Фаза розвідки	Визначення, хто заручники, хто терористи, скільки їх, які їхні вимоги
2.	Фаза діагностики	Розуміння емоційного стану терористів і заручників, створення найближчого сценарію переговорного процесу
3.	Етап психологічного впливу	Безпосереднє застосування психологічних знань у переговорному процесі
4.	Етап забезпечення звільнення заручника	Основні цілі: зламати наміри злочинців або змусити їх піти на поступки; виграти час для підготовки до силових дій
5.	Завершальний етап	Переговори мають сенс лише за умови збереження життя і здоров'я заручника. Якщо заручника вбивають, переговори припиняються і починаються силові дії

Для того, щоб правопорушник погодився на переговори, він повинен дотримуватися певних психологічних правил ведення переговорів. Однак

необхідно також передбачити можливість виникнення ситуацій, в яких правопорушник може не погодитися на переговори або висунути попередні вимоги. Залежно від особливостей ситуації, переговорний процес повинен враховувати зручність проведення медіації між сторонами.

Особливістю психологічного забезпечення переговорів зі злочинцями в екстремальних ситуаціях є участь тих, хто веде такі переговори, у переговорній групі (ПГ), яка складається з головного перемовника (кількість яких визначається специфікою кримінальної ситуації), психолога-консультанта, групової взаємодії з іншими підрозділами, задіяними в операції та перекладачів, а також оперативних працівників, які забезпечують взаємодію групи з іншими підрозділами, задіяними в операції [2].

Однією з основ успішних переговорів по звільненню заручників є побудова психологічного мікроклімату і відносин між терористами і штабом. Для встановлення психологічного контакту вирішальне значення мають особисті якості перемовників та їхня професійна підготовка, вміння правильно структурувати переговори, чітко формулювати питання та відповіді.

Отже, проблема переговорів зі злочинцями як психологічний феномен потребує глибоких науково-теоретичних досліджень, аналізу та узагальнення практичного досвіду, підготовки необхідних рекомендацій та спеціальної підготовки фахівців у відповідних галузях.

Список використаних джерел:

1. Андросюк В. Г., Казміренко Л. І., Кондратьєв Я. Ю. та ін. Психологічне забезпечення оперативно-службової діяльності працівників міліції (У двох частинах). Психологічне супроводження оперативно-службової діяльності працівників органів внутрішніх справ в екстремальних умовах. Частина II: Навчально-методичний посібник. – К.: НАВСУ, 2003.

2. Комзюк М. А., Тельна А. Ю., Тактична підготовка поліцейського до ведення переговорів із правопорушниками. Підготовка поліцейських в умовах реформування МВС України. Збірник наукових праць V Міжнародної науково-

практичної конференції (м. Харків, 29 травня 2020 р.). С. 159-162.

3. Психологія слідчої діяльності : навч. посібник / Л. І. Казміренко, В. Г. Андросюк, О. М. Корнєв, О. І. Кудерміна та ін.; за ред. Л. І. Казміренко. – К. : Правова єдність, 2009. – 200 с.

Оксана Коваль

*директорка навчально-наукового інституту комунікацій,
к.п.н., доцент кафедри психології та соціальної роботи
Західноукраїнського національного університету (Україна)*

Євгенія Капалкіна

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми «Психологія перемовин та медіація»
Західноукраїнського національного університету (Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ГУМАНІТАРНИХ ПЕРЕМОВИН ПРО ЗВІЛЬНЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ОСІБ В КОНТЕКСТІ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

У період збройного конфлікту права людини перебувають під загрозою суттєвого та системного порушення в силу природи війни. Механізми захисту прав людини, які розраховані переважно на умови мирного часу, не є достатньо ефективними в період збройного конфлікту.

За свідченням повноваженого Верховної ради з прав людини Дмитра Лубінця під час конференції у Києві «Цивільні в незаконному утриманні Росією: спільні кроки влади та громадянського суспільства задля їхнього звільнення (16 квітня 2024 року)», на сьогодні до Єдиного реєстру зниклих за надзвичайних обставин осіб внесено понад 37 тисяч громадян України [2].